

MULTIDISZCIPLINÁRIS KIHÍVÁSOK, SOKSZÍNŰ VÁLASZOK

Number 2

2018

18 57

BGE

Online folyóirat

Szerkesztette:

VÁGÁNY Judit Bernadett, PhD - FENYVESI Éva, PhD

Borító: FLOW PR

Kiadja:

**Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari
és Idegenforgalmi Kar, Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály**

Felelős kiadó:

FENYVESI Éva, PhD

a Közgazdasági Intézeti Tanszéki Osztály vezetője

ISSN 2630-886X

2018.

**EGY SZEGÉNY OLAJEXPORTÓR PROBLÉMÁI - NIGÉRIA
KÜLKERESKEDELME 2000-2015 KÖZÖTT**

**PROBLEMS OF A POOR OIL EXPORTER - NIGERIA'S
FOREIGN TRADE BETWEEN 2000-2015**

HRABOVSZKI Ágnes Zsuzsa

Kulcsszavak: *export, exportösztönzés, diverzifikáció, import*

Keywords: *export, export promotion, import, diversification*

JEL kód: *F130, F140*

ÖSSZEFOGLALÁS

Nigéria az afrikai kontinens legnagyobb olajkitermelője és exportőre. Erősen monokulturás gazdaság; az ország kivitelének a vizsgált időszakban több mint 90 százalékát az ásványolajtermékek tették ki.

2005 után megfigyelhető némi diverzifikálódás, ám többnyire eseti értékesítések; nincs meghatározó húzóágazat vagy termék, bár az ország rendelkezik olyan alternatív termékekkel, amelyeknél komparatív előnyöket élvez.

Az ország kivitele és behozatala lassú ütemben, folyamatosan bővült a kilencvenes évek óta, a jelentős növekedés 2005-ben kezdődött és 2011-ben tetőzött.

Az USA jelentősen lecsökkent nigériai olajimportja és az olajárak mélyrepülése az olajexportból származó bevételeket 2015-re majdnem harmadára csökkentette.

Az ország külkereskedelmi mérlege a jelentős pozitívumok után 2015-ben egyensúlyközeli helyzetbe került. Alkalmazkodva a csökkenő bevételekhez, az import 2011 után jelentős visszaesést mutat.

2000 és 2010 között az ország a gazdasági komplexitási index szerinti rangsorban a 120-121. helyeket foglalta el. 2010 után a gazdaság komplexitása folyamatosan javult, 2014-re a 103. helyet foglalta el az országok között 33 olyan termék exportjával, amely egyénél nagyobb RCA-val rendelkezett.

A Szövetségi Kormány diverzifikációs stratégiája keretében számos exportösztönző intézkedést vezetett be, ám ezek hatása elmaradt a várakozásoktól. Igazán hatásosnak csak a közvetlen exporttámogatás bizonyult, ez azonban ellentétes a WTO normáival, és alkalmazása nem biztosít hosszabb távú előnyöket a hazai gazdálkodók számára.

Megállapítható, hogy a kormány deklarált szándéka és intézkedései ellenére Nigéria nem indult el a diverzifikáció útján, olajdollárjait nem tudja a külpiacokon versenyképes gazdasági ágazatok fejlesztésére fordítani.

SUMMARY

Nigeria is the largest oil extractor and exporter in Africa. Its economy is vastly monocultural; petroleum products accounted for more than 90 percent of the country's exports during the period under review.

Some diversification can be observed after 2005, but mostly occasional trades; there is no leading sector or product. However, the country has alternative export products with comparative advantages.

The country's exports and imports have been slowly increasing since the nineties, with significant growth beginning in 2005 and peaking in 2011.

The substantially reduced amount of import of Nigerian oil by the USA, along with low oil prices, reduced oil revenues by nearly a third to 2015.

The country maintained its positive foreign trade balance in 2015, but the surplus was at the lowest level this year during the examined period. Adapting to the declining income, imports after 2011 show a significant downturn.

Between 2000 and 2010, Nigeria ranked as 120th or 121st on the Economic Complexity Index. After 2010, the complexity of the economy has gradually improved, ranking 103rd on the index with 33 products with an RCA higher than one by 2014.

The Federal Government's diversification strategy encompassed numerous export promotion measures, but they proved to be less effective than expected. The only truly effective stimulus was direct export promotion, which is in opposition with WTO norms, and application does not provide long-term benefits for domestic operators.

It can be stated that, despite the declared intention of the Government, Nigeria has not started diversification, it cannot effectively use the petrodollars to develop globally competitive industries.

BEVEZETÉS

Bár Nigéria gazdasága relatív diverzifikált volt a 70-es években – amikor az építőipar, a nagykereskedelem és a kiskereskedelem játszották a fő szerepet a gazdaság aktivitásában – a 80-as évektől visszafejlődés volt tapasztalható; nem sikerült a természeti erőforrásoktól való függőség csökkentése.

Az ország elkerülte az „erőforrás átok” elsődleges jellemzőjét, a belföldi termelés növekedését és az exportot erősen visszafogó erős valutát, kiemelten jellemző azonban a többi tünet: átláthatatlanság, korrupció, az elit meggazdagodása. (CENTRAL BANK OF NIGÉRIA, 2018)

Jóllehet a gazdaságpolitikai célok között régóta szerepel a gazdaság diverzifikálása az ipar, a gyártás és feldolgozás irányába, nem sikerült ezt megvalósítani az ország gazdaságának szignifikáns növekedése ellenére sem. A helyzet megváltoztatása a gazdaság struktúrájának megváltoztatását igényli, értékláncok kiépítését a rendelkezésre álló erőforrások felhasználásával, és ezek integrációját a globális értékláncba.

Nigéria igen jól ellátott az alapvető inputokkal, amelyek a globális értékláncok alapját képezhetik, gazdag számos mezőgazdasági termékben, például kakaó, földimogyoró, pálma, pamut, paradicsom, manióka, rizs, kukorica, halászati termékekben, állatállományban, aranyban és drágakövekben, a nyersolajon és a földgázon kívül. (OGUNLEYE, 2014)

A természeti erőforrásoktól való függőség legszignifikánsabb jele, hogy az ország devizabevételeinek több, mint 90%-át adták a szénhidrogének a vizsgált időszakban.

A kormányzat felismerte a helyzet jelentős veszélyeit:

- az ország exportteljesítménye és devizabevételei jelentősen függenek a volatilis olajáraktól;

- a költségvetés bevételei erősen függenek az olajkitermeléstől és kivitteltől;
- a szénhidrogénkészletek végesek.

A gazdaság, de főleg az export diverzifikációja elsőrendű jelentőségű annak érdekében, hogy a költségvetés elegendő bevételhez jusson, és az ország importszükségleteire devizafedezetet tudjon teremteni az olajkészletek kimerülése után is. Felvetődik a kérdés: milyen sikereket ért el Nigéria a diverzifikáció terén? Mennyire sikeresek az exportösztönző intézkedések? Hogyan szolgálja az importszabályozás és a befektetésösztönzés a gazdaság fejlődését? Milyen mértékben sikerült csökkenteni az olajtól való függőséget? Milyen exportképes árucsoportokat tud az ország a nem-olaj szektorban felmutatni?

ANYAG ÉS MÓDSZER

Nigéria külkereskedelmi forgalmának empirikus elemzésével, a legfrissebb rendelkezésre álló adatok segítségével arra keresi a tanulmány a választ, hogy milyen érzékelhető hatása volt az exportösztönző intézkedéseknek. A tanulmány a harmonizált nomenklatúrán alapuló BACI International Trade Database adatbázis adatait használja az Observatory of Economic Complexity vizualizációinak segítségével.

Az eredeti adatok a Comtrade adatbázisából származnak a BACI harmonizációs metodológiájával tisztítva. (BACI, 2018)

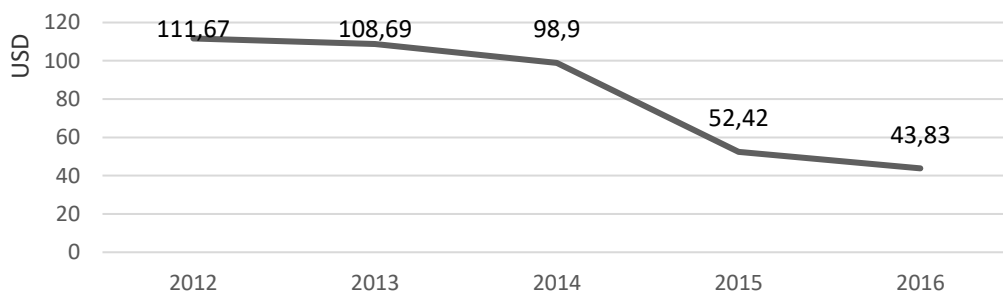
A megnyilvánuló komparatív előny indexet az elemzés Balassa értelmezésében alkalmazza. A Gazdasági Komplexitás Index (Economic Complexity Index - ECI) egy ország gazdaságának a relatív tudásintenzitását méri azoknak a termékeknek az előállításához szükséges tudásmennyiséget figyelembe véve, amely termékeket az ország exportálja,¹⁸ így jól mutatja a hozzáadott érték növekedését a kivitelben.

EREDMÉNYEK

Nigéria gazdaságának helyzete a vizsgált időszak végén

¹⁸ Az index Adam Smith azon megállapításából indul ki, hogy a munka megosztása és specializációja a nemzetek gazdagságának alapja. Egy gazdaság komplexitása szorosan kapcsolódik a beleágyazott tudás sokféleségéhez. A termékek előállításához sokrétű tudás szükséges, amely meghaladja az egyes munkás képességeit, és csak az egyének komplex hálózatokban történő együttműködésével válik elérhetővé. Bizonyos termékek előállítása több tudást igényel, így egyszerűbb gazdaságok, amelyeknél hiányzik a tudásháló egy része, nem képesek azoknak a gyártására. A gazdaság komplexitása mérhető azon termékek kombinációjának figyelembevételével, amelyeket az ország olyan hatékonysággal képes előállítani, hogy exportálni tudja azokat. A gazdasági komplexitás az ország produktív kibocsátásában fejeződik ki és tükrözi azokat a struktúrákat, amelyek megjelennek a szükséges tudás birtoklása és kombinálása érdekében. Az ECI bizonyította megfelelő gazdasági mutató mivoltát azzal, hogy sok más általánosan használt mérési módszernél pontosabban jósolta meg a gazdasági növekedést.

Az IMF közlése szerint Nigéria Afrika legnagyobb gazdasága, bár az olajkrízis miatt ez a szerepe többször is megkérdőjeleződött. (VANQUARD, 2016) Mint az az 1. ábra adataiból kitűnik, az olajárak 2014-ben kezdődött csökkenése nagyon érzékenyen érintette a nigériai gazdaságot, és 2016-ra válsághelyzethez vezetett.

1. ábra. A brent minőségű nyersolaj árának alakulása (USD/hordó)
Forrás: Saját szerkesztés (FocusEconomics, 2018) adatai alapján

A FocusEconomics adatai szerint az ország GDP-je 2016-ra a 2014. évi 65%-ára, az egy főre jutó GDP-je 62%-ára csökkent. Az ország 1996 óta először recesszióba került. Az inflációs ráta az amúgy sem alacsony 8% körüli értékről 2016 végére 18,6%-ra szökött.

A Naria jelentősen devalválódott, bár a központi bank (Central Bank of Nigeria - CBN) igyekezett az árfolyamot mesterségesen stabilan tartani.

Az ország exportja közel 45%-kal csökkent az előző évhez képest, és a FocusEconomics adatai szerint negatívba fordult a folyó fizetési mérleg és a kereskedelmi mérleg egyenlege. A későbbiekben a külkereskedelmi forgalom részletes elemzésénél látható, hogy a BACI tisztított adatai szerint sikerül egy minimális pozitívumot megtartani.)

Az ország deviza tartalékai is jelentősen csökkentek (Izd. 1. táblázat).

1. táblázat. Nigéria gazdasági adatai

	2012	2013	2014	2015	2016
Népesség (millió fő)	165	169	174	179	184
GDP per fő (USD)	2,708	2,944	3,182	2,677	1,976
GDP (USD milliárd)	446	498	553	479	363
Gazdasági növekedés (GDP éves változás %-ban)	4.2	5.5	6.2	2.8	-1.6
Inflációs ráta (fogy. árindex, éves változás %-ban, eop)	12.0	8.0	8.0	9.6	18.6
Árfolyam (USD)	156.2	160.0	183.0	199.1	304.7
Folyó fizetési mérleg (GDP %-a)	4.2	4.0	0.2	-3.2	0.8
Folyó fizetési mérleg egyenleg (USD)	18.9	20.1	1.3	-15.4	2.7
Kereskedelmi mérleg egyenleg (USD milliárd)	40.9	43.8	21.0	-6.4	-0.5
Export (USD milliárd)	94.3	95.1	82.6	45.9	34.7
Import (USD milliárd)	53.4	51.4	61.6	52.3	35.2
Export (éves változás %-ban)	-2.9	0.8	-13.2	-44.4	-24.4
Import (éves változás %-ban)	-14.1	-3.8	19.9	-15.0	-32.7
Nemzetközi tartalékok (USD)	44.2	43.6	34.5	29.1	25.8

Forrás: FocusEconomics, 2018

Kormányzati stratégiák a nem-olaj export elősegítésére - Exportösztönző intézkedések

A kormányok már a hetvenes évektől érzékelték az export árualapok diverzifikálásának szükségességét. Létrehoztak célirányos intézményeket és szervezeteket, illetve bevezettek különböző intézkedéseket annak érdekében, hogy az ország gazdasági helyzetét a nem-olaj termékek export részarányának növelésével javítani tudják.

A Nigériai Exportösztönző Tanácsot (Nigerian Export Promotion Council - NEPC) létrehozó törvény a testület céljaul a nigériai export diverzifikálását, az exportra termelő iparágak fejlesztését tűzi ki. A Tanács feladata igazán sokrétű, melynek részét képezi a kormányzati tanácsadás, az exportösztönzők kidolgozása és a végrehajtás irányítása, a támogatások kezelése, az információgyűjtés, a szakemberek képzése, a technikai segítségnyújtás, a külpiaci megjelenés segítése, az exporttal kapcsolatos eljárások és dokumentációk egyszerűsítése és ésszerűsítése. (LAWNIGERIA.COM, 2018)

1986-ban a szövetségi kormány elfogadta az Exportösztönző és Egyéb Rendelkezésekről szóló törvényt. Az ösztönzők skálája az adók alóli mentességtől a vámvisszafizetésekig terjedt, valamint egyéb támogatásokat is magában foglalt.

Ezen támogatások közül csak az Export Bővítési Támogatás (Export Expansion Grant - EEG) volt működésben még 2013-ban is. Az EEG-t 2005-ben átalakították és a Nigerian Customs Service (NCS) adminisztrálta; 2005 és 2013 között az EEG-t 8 alkalommal függesztették fel és reaktiválták ismét. (DELOITTE, 2015)

Az EEG közvetlen exporttámogatás, amely az exportált áruk FOB értékének 10-30%-a lehet, és lehetővé teszi a nigériai exportőrök számára a világpiacon versenyképes árakkal való megjelenést. Feltétel a teljes árbevétel 180 napon belüli repatriálása. (PROSHARE, 2015)

A támogatás igénybevétele rendkívül bonyolult és bürokratikus.

Az exportőrök a támogatást 1999 után negociálható vámjótállási igazolás - Negotiable Duty Credit Certificates (NDCC) formájában kapták, amelyet importvámok és jövedéki adók fizetésére lehetett használni. Mivel az egyéb exportösztönző intézkedések vámmentességet biztosítanak az exportcélra termelő vállalatok import inputjára, az exportőrök gyakran diszkont áron pénzre váltották az NDCC-t, illetve fedezetként adták a bankoknak hitelek felvételekor. (DELOITTE, 2015)

2013-ban ismét átdolgozták a rendszert, de a visszaélések gyanúja miatt 2013 augusztusában ismét felfüggesztették. Ez rendkívüli problémákat okozott, mivel az NCS már nem honorálta az NDCC-t. Az NDCC fedezetével folyósított hitelek visszafizetése mind a hitelfelvevőt, mind a hitelnyújtót kihívások elé állította. Megszűnt az exportőrök árelőnye a nemzetközi piacokon, ami az export ügyletek megghiúsulásához vezethetett. (DELOITTE, 2015)

A nigériai Szövetségi Kormány létrehozta a Nigériai Export Feldolgozási Övezeteket (Nigeria Export Processing Zones- EPZ), hogy vállalkozásbarát környezetet teremtsen, és az országba vonzza a külföldi működőtőkét. Az 1992. évi 63. törvénnyel meghatározott, és az azt követő jogalkotásban kiterjesztett ösztönzők között szerepel a teljes mentesség a szövetségi, állami és helyi kormányzati adók, díjak és illetékek fizetése alól, a teljes vámmentesség és felmentés minden import kvóta és tilalom és engedélyezési kötelezettség alól, egyszerűsített és gyorsított ügyintézés, valamint a tőke, nyereség és osztalék teljes repatriálhatósága. (NIGERIA EXPORT PROCESSING ZONES AUTHORITY, 2017)

A Garancia fedezete melletti gyártás rendszere (Manufacture – in – Bond scheme) lehetővé teszi a termelők számára a gyártáshoz szükséges nyersanyagok és egyéb köztes termék vámmentes importját, akár vonatkozik ezekre import tilalom, akár nem, amennyiben ezeket exportcélú termeléshez használják és az ügylethez bármely elismert kereskedelmi bank, biztosító társaság vagy a NEXIM (Nigerian Export-Import Bank) garanciája biztosít fedezetet. A garanciát felszabadítják, miután az exportőr bizonyítékot nyújtott a termékek kiszállítására és az ellenérték repatriálására. (NIGERIA CUSTOMS SERVICE (a), 2017). Ezt a rendszert is felfüggesztették, ám rövidesen újraindították. (BIVBERE, 2006)

A program célja, hogy megszüntesse az importot és a befektetéseket korlátozó szabályozásnak az export célú termelésre gyakorolt visszafogó hatását. A behozatali tilalmak így nem akadályozzák a termelőknek a nyersanyaghoz, félkésztermékekhez és csomagolóanyagokhoz való hozzáférést. Csökkenti a finanszírozási költségeket, mivel az importvámokat nem kell megfizetni és a kivitel után bonyolult procedúrával visszaigényelni. Mindezekkel szemben áll a garancia költsége.

Nigéria erőteljesen korlátozza az importot különböző szankciók és akadályok sokaságát használva. (NIGERIA CUSTOMS SERVICE (b), 2017) Egészségügyi indokokra hivatkozva (kergemarhakór, madárinfluenza) tiltja a legtöbb hús, baromfi és ezek hulladékának bevitelét, bár az import tilalom valós célja a hazai termelés növekedésének elősegítése. (UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE (USTR) OFFICE REPORT, 2017)

A beviteli tilalmi listán van számos gyógyszer, textiltermék, palackozott víz, bútor, használt gépjármű, finomított növényi olaj, kakaótermékek, tézstafélék, kiskereskedelmi kiszerelésű gyümölcsle és cukor, zsákos cement, telefontöltő, szőnyeg és számos egyéb termék. (NIGERIA CUSTOMS SERVICE (b), 2017)

Az adminisztratív korlátozások is akadályozzák az áruk bevitelét. (FROMAN, 2015)

Az import erőteljes korlátozásának deklarált célja a hazai termelés fellendülésének, értéklán-cok kialakulásának elősegítése.

A nigériai szövetségi kormányzat nem csupán a külföldi működőtőke beáramlását kívánja elősegíteni, de kötelező hazai tartalomelőírásokkal arra is törekszik, hogy a külföldi befektetések a gazdaság növekedésének és diverzifikációjának motorjai legyenek.

A modellnek szánt olajipari előírások kiterjednek nigériai bankok használatának, és helyi munkaerő alkalmazásának kötelezettségére, és egy Nigériai Tartalom Terv elkészítésének és szigorú követésének megkövetelésére nagy összegű bírságok terhe alatt.

Az információs és kommunikációtechnológiai szektorban kibocsátott irányelvek szintén erősen korlátozóak, és élénk tiltakozást váltottak ki az USA potenciális befektetői körében, akik azon aggályuknak adtak hangot, hogy a végrehajtási folyamat erősen szubjektív és nélkülözi a teljes átláthatóságot. (INTERNATIONAL TRADE ADMINISTRATION, 2017) Ez Nigériában különösen aggályos, mivel a korrupció az országban még mindig elsőrendű probléma. (FROMAN, 2015)

A nigériai szövetségi kormány stratégiája az export diverzifikálására ellentmondásos: a szigorú előírások a hazai tartalomra vonatkozóan nincsenek összhangban az Export Feldolgozási Övezetek kedvezményeivel. A szövetségi kormány maga kínálja a kikaput az EPZ-k felállításával.

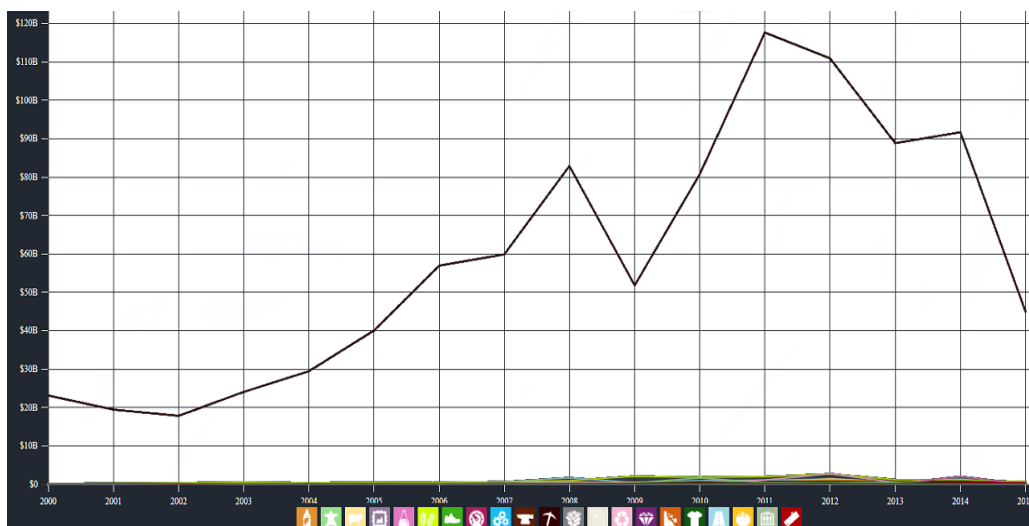
Az importszabályozás és a befektetésszabályozás adminisztratív korlátokat állít és nem gazdasági ösztönzőkkel operál. A merev helyi tartalom előírások, bár a mögöttes szándék dicséretes, elriasztják a külföldi működőtőke befektetőket.

Az importtilalom teret nyit a feketepiacnak, így a magas belföldi áraknak a csempészek és a nepperek a fő haszonélvezői, nem a hazai termelők. A magas árszint viszont tovább rontja a legszegényebb néprétegek helyzetét.

Az importtilalom helyett kedvezőbb lenne vámemeléssel korlátozni a külföldi áruk piacra jutását. Ez ugyan ellentétes az ECOWAS szabályaival, az import tilalom viszont a WTO normákat sérti.

Nigéria külkereskedelmi forgalma 2000 és 2015 között

A tanulmány a továbbiakban Nigéria külkereskedelmi forgalmának empirikus elemzésével vizsgálja az exportösztönző intézkedések hatásait.

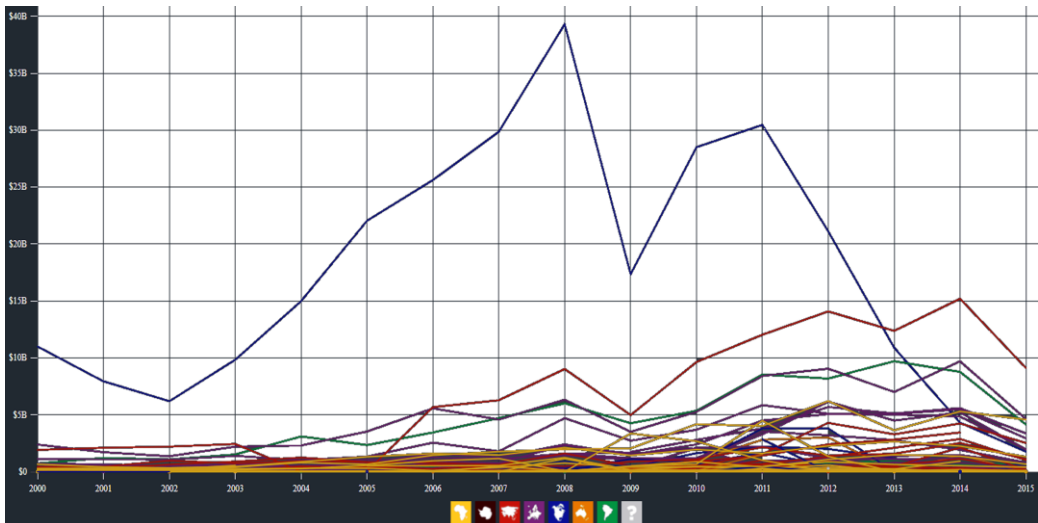

2. ábra. Nigéria exportja 2000-2015 között (milliárd USD)

Forrás: The Observatory of Economic Complexity, 2017

Az 2. ábra jól szemlélteti a nigériai export olajfüggőségét. A nyersolajexportot szemléltető barna görbe mellett szinte észrevétlen maradnak a grafikon alsó szélén az egyéb áruféleségeket reprezentáló színes vonalak. A szénhidrogének aránya az exportban a vizsgált időszakban meghaladta a 90%-ot. A szénhidrogének kivitelében a nyersolaj dominál, ami mellett megjelenik a földgáz és a finomított olaj exportja is. Az olajexport dominanciája miatt az ország exportjának relációk szerinti megoszlása is alapvetően a nyersolaj kivitelének megoszlását tükrözi.

Nigéria olajának legfőbb piaca az Amerikai Egyesült Államok volt a vizsgált időszakban, amint azt a 3. ábrán a kék színű görbe szemlélteti. A 2011 után tapasztalható jelentős visszaesés nem kizárólag az olajárak meredek zuhanásának és az amerikai hazai termelés növelésének köszönhető, hanem Nigéria számára igen kedvezőtlen módon, a keleti parton két olajfinomítót is bezártak a kritikus időszakban, amelyek hagyományosan nigériai alapanyaggal dolgoztak.

3. ábra. Nigéria exportja relációnként 2000-2015 között. (milliárd USD)

Forrás: The Observatory of Economic Complexity, 2017

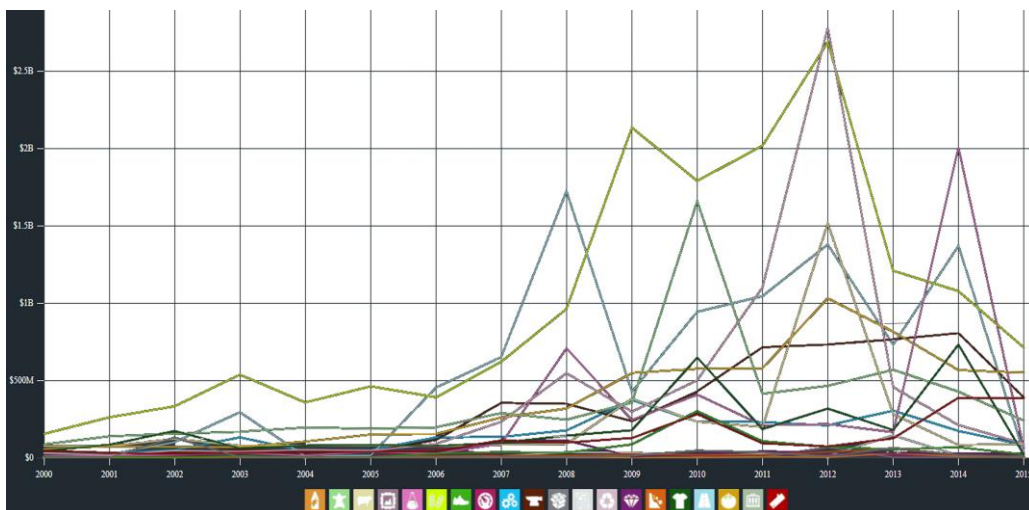
Az ország második legnagyobb felvevőpiaca a piros görbével ábrázolt India, amely a vizsgált időszakban kisebb megtorpanásokkal folyamatosan növelte a nigériai olajimportját. A harmadik helyen Brazília és Spanyolország váltakozik, 2015-ig szintén konstans vagy növekvő átvett mennyiségekkel.

Az európai országok közül Franciaország, Németország, Hollandia és az Egyesült Királyság vásároltak még jelentős értékben nigériai olajat. A legjelentősebb afrikai partner a Dél-Afrikai Köztársaság.

Az olajexportból származó bevételek meredek zuhanásáért az USA-ba irányuló kivitel jelentős visszaesése a felelős. A 3. ábrából kitűnik, hogy a többi olajátvevő partner az olajárak esésének kezdeti időszakában nem csökkentette a nigériai olaj vásárlását, a 2015-ös jelentős bevételcsökkenés is az árak rendkívüli mértékű csökkenésének a következménye.

A 4. ábra értékadatait az 1. ábrával összevetve jól látható, hogy a nem-olaj termékek kivitelének maximális értéke az olajexport értékének mintegy tizedét teszi ki.

Az ország az olajon kívül is rendelkezik számos természeti erőforrással. Éghajlata, talajviszonyai, hosszú tengerpartja számos lehetőséget rejt magában arra, hogy Nigéria bekapcsolódjon a globális értékláncba. (OGUNLEYE, 2014)

4. ábra. Nigéria exportja szénhidrogének nélkül (milliárd USD)

Forrás: The Observatory of Economic Complexity, 2017

Hagyományos exportcikknek tekinthető a kakaó, melynek RCA indexe 11 és 38 között ingadozik. A nem-olaj termékek közül a kakaó esetében figyelhető meg a kivitel folyamatosága. Nagyon alacsony azonban a feldolgozott kakaó termékek kivitele a nyers kakaóbab exportjához képest. Legfőbb vásárlói az európai országok, ezek közül is élen jár Hollandia, illetve Németország és Belgium. 2009-ben és 2012-ben igen jelentős mennyiségeket vásárolt Barbados, az adott évi holland eladásoknak előbb közel dupláját, utóbb megközelítően ötszörösét, további szállításokra azonban nem került sor.

Jelentős lehetőségeket rejt magában az export diverzifikálására a speciális célú hajók kivitele, amely az alternatív exportcikknek a legmagasabb hozzáadott érték aránnyal rendelkezik. A nem-olaj termékek közül ennek a kivitele a legkevésbé ingadozó.

A termékkör RCA indexe 2 és 12 között mozog. A legfőbb átvevők afrikai országok, ám folyamatosan vásárol az USA és az Egyesült Királyság is, az utóbbi 2014-ben kiugró 1 milliárd USD fölötti értékben. Az olajdollárok hiánya sajnos ennek az iparágnak a lehetőségeit is jelentősen csökkentette 2015-ben.

A cserzett kecskebőr RCA indexe a legalacsonyabb kivitelű években is 25, de meghaladja a 77-et is 2010-ben. Hagyományos átvevője Olaszország, de jelentős értékben vásárolt a Dél-Afrikai Köztársaság és Libanon is. Kisebbségi mennyiséget szállít Nigéria az ázsiai piacokra is. Az egyéb állati bőrok is megfelelő alternatív exportcikknek lehetnek.

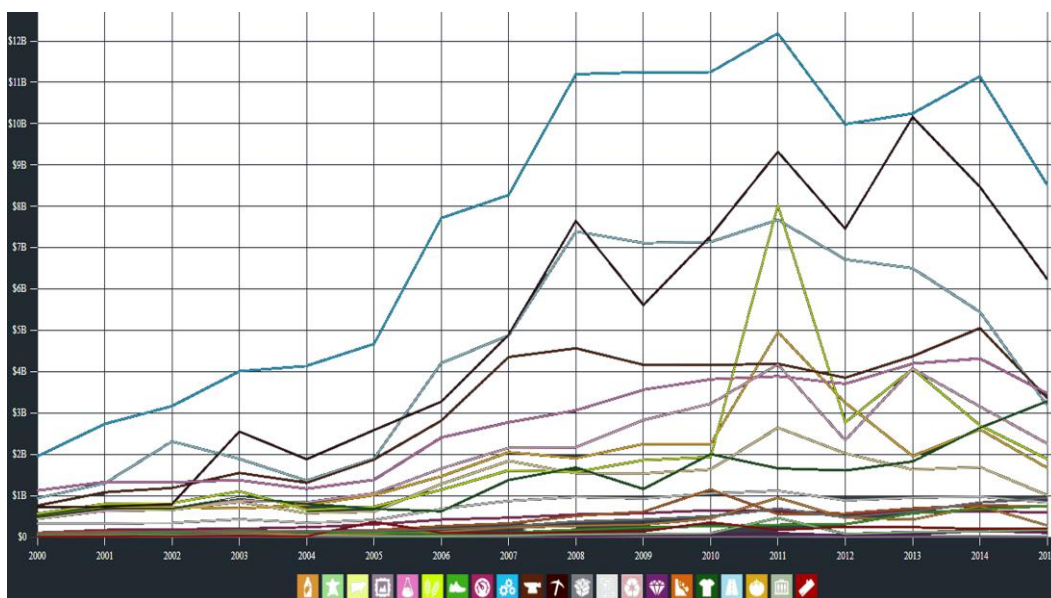
Az olajos magvak is ígéretes exporttermékek 10 körüli átlagos RCA-val, ázsiai felvevő piacokkal.

A gumi, a pirolitikus ötvözet és a tej is jelentős bevételt hozott a nem-olaj szektorban, egy-egy éves kiugró teljesítménnyel.

A gumiexport kiugró éve 2012, amikor 1,5 milliárd USD értékben szállítottak Barbadosra, gyújtó utántöltőt 1,9 milliárd dollár értékben főleg Európába 2014-ben, míg tejet 1 milliárd USD értékben vásárolt főként az Egyesült Királyság és az USA.

2000 és 2010 között az ország a gazdasági komplexitási index szerinti rangsorban a 120-121. helyeket foglalta. el. 2010 után a gazdaság komplexitása folyamatosan javult, 2014-re a 103. helyet foglalta el az országok között 33 olyan termék exportjával, amely 1-nél nagyobb RCA-val rendelkezett.

Összeségében elmondható, hogy a nem-olaj exporttermékek teljesítménye erősen hullámzó, tükrözve a következetlen és esetleges export támogató politikát. Megfigyelhető, hogy az alternatív exportcikkék döntő többsége is alacsony feldolgozottsági szintű termék, az ország továbbra is erősen a természeti erőforrásaira támaszkodik.

5. ábra. Nigéria importja 2000-2015 termékcsoportok szerint (milliárd USD)

Forrás: The Observatory of Economic Complexity, 2017

A 5. ábra tanúsága szerint az ország behozatalának legfőbb termékcsoportja a gépipari termékek, ezen belül is a telefonok, távközlési berendezések, az elektromos generátorok, a gázturbinák, a bányászati gépek és a számítógépek játszanak kiemelkedő szerepet.

A második legjelentősebb importtermék a finomított olajtermékek csoportja, ami tükrözi az ország olajgazdaságának problémáit, elsősorban is a finomítókapacitások elégtelen voltát.

A harmadik legnagyobb értékű behozott termékcsoport a közlekedési eszközök, ezen belül legjelentősebb a személygépkocsik importja.

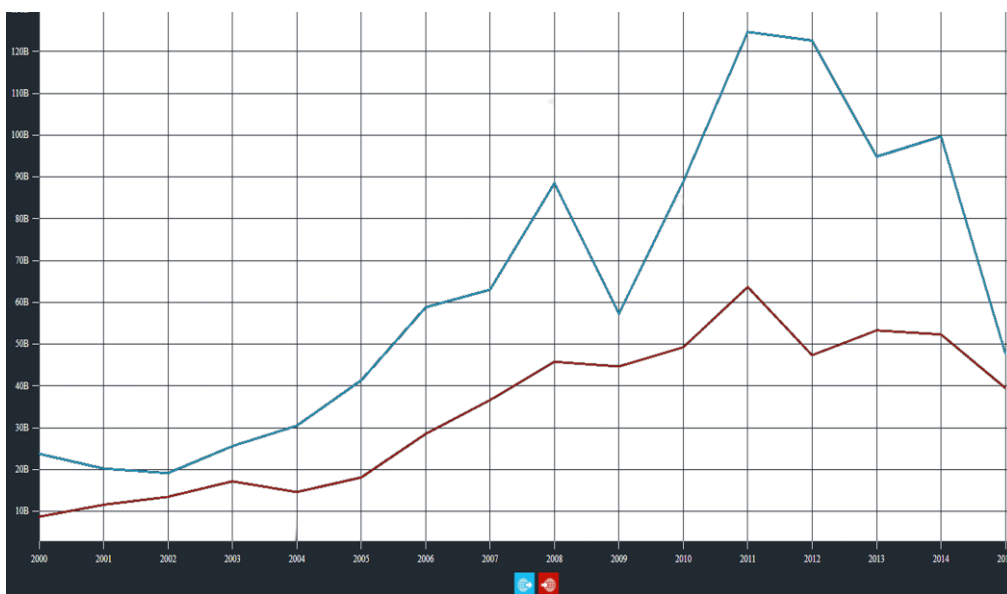
A fémek behozatala elsősorban vasidomokra irányul, a vegyipari termékek legjelentősebb képviselője a kisserelt gyógyszer, míg a növényi termékek csoportvezetője a búza és a rizs.

Az élelmiszerimportban a nyerscukor behozatala állandó szintű, a 2011-es kiugrást a tészta importja okozta.

Nigéria legnagyobb import partnere Kína. A Kínából származó import a vizsgált periódusban 25-szörösére nőtt, egyre gyorsuló növekedési ütem mellett. 2015-ben egyedül Kína tudta nigériai eladásait szinten tartani, valamennyi más partner szállításai csökkentek.

Az ország második legnagyobb szállítója az USA, a harmadik helyen Hollandia áll. Míg a két legnagyobb exportőr eladásainak termékszerkezete nagy vonalakban megegyezik az ország fő importcikkeivel, Hollandia Nigériába irányuló szállításainak körülbelül háromnegyede finomított petróleum.

Az import áruösszetételét vizsgálva megállapítható, hogy bár a vezető termékcsoporthoz a gépipari termékeké, annak áruösszetétele nem utal az ipar és a feldolgozóipar kiemelt fejlesztésére, noha ez lehetne a kulcsa a globális értékláncba való bekapcsolódásnak.

6. ábra: Nigéria külkereskedelmi forgalma 2000-2015 (milliárd USD)
Forrás: (The Observatory of Economic Complexity, 2017)

A 6. ábra mutatja, hogy Nigéria külkereskedelmi mérlege a vizsgált periódusban mindvégig pozitív volt, a kríziséveket leszámítva majdnem a teljes időszak alatt közel duplája volt az exportbevétel az import kiadásoknak.

Az ország kormányzata a behozatal korlátozásával tudatosan törekszik az import kiadások alacsony szinten tartására. Az olajárak alacsony szintje 2015-ben azonban már lehetetlenné tette a korábbi tetemes pozitívum megtartását. Más források alapján (FocusEconomics, 2018) a külkereskedelmi mérleg negatívumot mutatott ebben az évben.

KÖVETKEZTETÉSEK

Nigéria 2000 és 2015 közötti időszakban nyújtott export teljesítményének elemzése azt mutatja, hogy nem következett be érdemi változás a kivitel áruösszetételében. Nigéria továbbra is olajfüggő gazdaság, bár 2005 után megindult egy diverzifikációs folyamat, ám ez nagyon a kezdeteknél tart. Nem körvonalazódott a kitörési pont, bár mutatkoznak magas RCA-val rendelkező szektorok.

A javuló exportteljesítmény mögött elsődlegesen a közvetlen szubvenció fedezhető fel, amely ugyan rövid távon piacra segített nem-olaj termékeket, ellenben nem támogatja a potenciálisan exportképes ágazatok gyorsabb fejlődését, így nem teremti meg a hosszabb távon is versenyképes kivitel lehetőségét.

Az import áruösszetétele nem indikálja a globális értéklánca való bekapcsolódáshoz alapvetően szükséges ipari és feldolgozóipari fejlesztések megvalósulását.

A Szövetségi Kormány diverzifikációs stratégiája átgondolásra szorul. Az exportösztönző intézkedések nem elegendőek, ellentmondásosak. Az igazán hatékonynak bizonyult eszköz ellentétes a WTO normákkal. Átgondolt, transzparens szabályozás szükséges a túlzottan komplikált, bürokratikus és átláthatatlan rendszer helyett.

A határt átlépő tételek ellenőrzése helyett a szabályok következetes és egységes alkalmazásának ellenőrzése teremthet bár továbbra is magas kockázatú, ám kiszámítható üzleti környezetet.

Megfontolásra érdemes az AEO program bevezetése, ami mind exportban, mind importban növelné a biztonságot, megteremthetné a bizalmat és csökkentené a bürokráciát.

HIVATKOZOTT FORRÁSOK

BACI. (2018). *CEPII*. Retrieved 01 15, 2018, from http://www.cepii.fr/cepii/en/bdd_modele/presentation.asp?id=1

Bivbere, G. (2006, 03 16). *Vanguard*. Retrieved 11 1, 2017, from AllAfrica: <http://allafrica.com/stories/200603160108.html>

Deloitte, A. W. (2015). *Export Promotion Incentives: Is Nigeria running on the spot?* Retrieved 10 29, 2017, from <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ng/Documents/tax/inside-tax/ng-export-promotion-incentives.pdf>

FocusEconomics. (2018, 2018 01). *Nigeria Economy Data*. Retrieved from <https://www.focus-economics.com/countries/nigeria>

Froman, M. B. (2015). *2015 National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers*. Office of the United States Trade Representative. Retrieved 11 02, 2017, from <https://ustr.gov/sites/default/files/files/reports/2015/NTE/2015%20NTE%20Nigeria.pdf>

International Trade Administration. (2017, 9 27). *Nigeria - Market Overview*. Retrieved 11 11, 2017, from [export.gov: https://www.export.gov/article?id=Nigeria-Market-Overview](https://www.export.gov/article?id=Nigeria-Market-Overview)

LawNigeria.Com. (2018). *NIGERIAN EXPORT PROMOTION COUNCIL ACT*. Retrieved 10 28, 2017, from <http://www.lawnigeria.com/LawsOfTheFederation/NIGERIAN-EXPORT-PROMOTION-COUNCIL-ACT.html>

Nigeria Customs Service (a). (2017). *INDUSTRIAL INCENTIVES*. Retrieved 10 28, 2017, from https://www.customs.gov.ng/Guidelines/Industrial_Incentives/

Nigeria Customs Service (b). (2017). *Import prohibition list*. Retrieved 11 11, 2017, from Federal Government of Nigeria - Federal Ministry of Finance: <https://customs.gov.ng/ProhibitionList/import.php>

Nigeria Export Processing Zones Authority. (2017, 10 28). Retrieved from <http://www.nepza.gov.ng/news.asp>

Ogunleye, E. K. (2014, Volume 5, Issue 2.). *Global Value Chain Development and Structural Transformation in Nigeria. Africa Economic Brief*. Retrieved 10. 22., 2017, from https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/AEB_Vol5_Issue_2_2014__AEB_Vol5_Issue_2_2014_.pdf

Proshare. (2015, 05 17). *The Revised Guidelines for Export Expansion Grant Scheme (EEG)*. *Proshare*. Retrieved 10 26, 2017, from [https://www.proshareng.com/news/%20Agriculture/The-Revised-Guidelines-for-Export-Expansion-Grant-Scheme-\(EEG\)/27129](https://www.proshareng.com/news/%20Agriculture/The-Revised-Guidelines-for-Export-Expansion-Grant-Scheme-(EEG)/27129)

The Observatory of Economic Complexity. (2017). *The Observatory of Economic Complexity*. Retrieved 11 04, 2017, from <https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/line/sitc/eci/show/nga/all/1999.2016/>

United States Trade Representative (USTR) office report. (2017). *Nigeria - Trade Barriers*. Retrieved 11 25, 2017, from <https://www.export.gov/article?id=Nigeria-Trade-Barriers>

Vanquard. (2016, 10 19). *Nigeria remains Africa's Biggest Economy – IMF*. Retrieved from <https://www.vanguardngr.com/2016/10/nigeria-remains-africas-biggest-economy-imf/>

